

Адҳам ИБРОҲИМ ўғли

ТАЖВИД

“Shamsuddinxon
Boboxonov”
NMIU

Тошкент – 2021

УЎК 28-24

КБК 86.38

А 29

Адҳам Иброҳим ўғли

Тажвид [Матн]: диний – маърифий / Адҳам Иброҳим ўғли.

– Тошкент: «Shamsuddinxon Boboxonov», 2021. - 64 б.

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: “Сизларнинг яхшиларингиз Қуръонни ўрганиб, бошқаларга ўргатганларингиздир”, деб марҳамат қилганлар.

Ушбу китобда энг яхши инсон бўлиш, яъни, Қуръони каримни ўрганиб, бошқаларга ҳам ўргатиш илми – Тажвид қоидалари содда, ёдлаш учун осон ҳамда жадваллар тарзида баён этилган.

Масъул муҳаррир:

Шайх Абдулазиз МАНСУР,

Ислом ҳамкорлик ташкилоти ҳузуридаги Халқаро ислом
фикҳи академияси ва Ислом олами уюшмаси ҳузуридаги

Халқаро мусулмон уламолари ҳайъати аъзоси

Муҳаррир:

Толибжон НИЗОМ

*Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги
Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2021 йил 20 августдаги
03-07/5112-сонли хулосаси асосида наширга тайёрланди.*

© Адҳам Иброҳим ўғли

© «Shamsuddinxon Boboxonov», 2021

nashriyot-matbaa ijodiy uyi

ISBN 978-9943-12-657-2

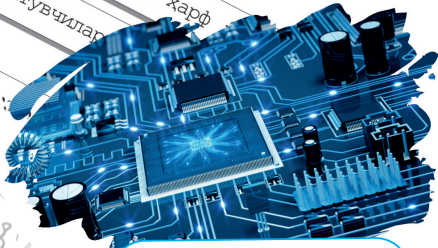
ТАЖВИД ҚОИДАЛАРИ

Хотирамда
нималар бор ўзи?

Хотирамда нималар бор ўзи?
Қоидаларни ёдлаш.
Уқиб.
Чуқиб, овозни қалтиратиб.
Қоидалар асосида ҳар-бир ҳарф
оҳанг билан эшитувчилар

Эслаб қолиш
қобилиятим қандай?

ТАЖВИД оламида
ўрним қанақа?

جميعا و
تو بهم ينكر الله
من خوف عطاء غير
مطاو نسي فهم لها عذاب
من كل جانب شيطان
عليه

Бисмиллаҳир Роҳманир Роҳим

МУҚАДДИМА

Каломини ўз бандаларига ҳидоят ва раҳмат қилган Аллоҳ таолога чексиз ҳамду санолар бўлсин!

Улуғ Каломни қандоқ ўқишни таълим берган суюкли муаллим, Пайғамбаримиз Муҳаммад Мустафога салову саломлар бўлсин!

Аллоҳ таоло инсонни борлиқдаги барча мавжудотдан мукаррам қилиб яратди. Унга бошқа жонзотларда бўлмаган жуда кўп иқтидор ато этди. Шулардан бири инсондаги нутқ иқтидорикм, ҳар бир инсон бунин неъмат ўлароқ қадрламоғи лозим.

Олимлар нутқ амалларини тўртга бўлиб ўрганишни тавсия этадилар. Булар сўзламоқ, тушуниб тингламоқ, ёзмақ ва ўқимоқдир. Ҳар бир амалнинг ўз қонун-қоида-си, одоби ва мукаммаллаштириш йўллари бор. Айниқса, Қуръони каримни ўқиш ва тинглашнинг ҳам ўзига хос қоидалари борки, буларни ҳар бир мўмин-мусулмон билмоғи, пухта ўрганмоғи лозим. Аллоҳ таоло бундай саодатга барчамизни мушарраф айласин!

Қуръони карим энг мукаммал тарзда, мукаммал шаклда нозил бўлганини барча эътироф этади. Бас, шундай экан Қуръонни мукаммал даражада ўрганиш, бу илмни эгаллаш ҳар бир мусулмоннинг асосий бурчи бўлмоғи лозим.

Бу илм тажвид илми бўлиб, у ўргатувчининг ҳам ўрганувчининг ҳам қалбига ўзгача нур, ўзгача фараҳ бағишлайди. Тажвид илмини эгаллашнинг осон ва сама-

рали йўлларинини ўргатиш мақсадида салафларимиз ҳам, замондош олимларимиз ҳам кўплаб рисола, қўлланмалар тасниф қилганлар. Уларга Аллоҳ улкан ажрлар ато этсин!

Биз ҳам уларга эргашиб, Аллоҳнинг розилигини топиш ва мусулмон юртдошларимизга тажвид илмини ўргатиш умидида холис ният билан Аллоҳ қодир қилганича ушбу рисолаи ёзишга жазм этдик. Рисолани ёзиш давомида қуйидагиларга алоҳида эътибор қаратилди:

- рисолаи ўта зарур маълумотлар билан тўлдиришга;
- олдинги рисолалардаги ютуқларни бир жойга жамлаш ва қулайроқ кўринишда тақдим этишга; ўқувчи эътиборини, диққатини имкон қадар ушлаб туришга;
- рисолани фарқли, ўзига хос услуб ва кўринишда бўлишига;
- сўз ва ибораларнинг бир хиллигини сақлашга;
- Қуръони каримда топилиши қулай айрим мисоллар кирилл алифбосида ифодалаш имконияти бўлмагани учун берилмади;
- энди ўрганмоқчи бўлганлар учун зарур бўлмаган маълумотларни келтириб ўтирмадик.

Рисола сўнггида ўқувчига ўтилган мавзулар эсда қолиши учун тест саволлари ҳавола этилди.

Аллоҳ барчамизнинг илм йўлидаги меҳнатларимизни муваффақиятли қилсин, икки дунёмизни обод этсин, Омин!

Бисмиллаҳир Роҳманир Роҳим

Бутун оламларнинг Яратувчиси ва Парвардигори Аллоҳ таолога беҳисоб ҳамду сано ва шукрона бўлсин. Жаноб Муҳаммад Мустафо (с.а.в)га, у зотнинг асҳоби ҳамда аҳли байтларига кўпдан-кўп дурудлар ёғилсин! Аллоҳ таоло марҳамат қилади:

وَرَّتِلَ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا

“Қуръонни тартил билан тиловат қилинг!”.

(Муззаммил сураси, 4-оят).

“Тартил” сўзи бирон нарсани шошилмасдан, очиқ-ойдин ва тушунарли қилиб ўқишни англатади. Саҳобалардан Ибн Аббос (р.а) ушбу оятни “**Ҳамма тушунадиган қилиб ўқинг**”, дея тафсир қилишган.

Муҳаммад Мустафо (с.а.в) бундай дедилар: “**Қуръон тиловат қилувчи мўмин киши утружжа** (ранги чиройли, лаззатли, хушбуй мева) янглиғ, мазаси ҳам, ҳиди ҳам яхши. **Қуръон ўқимайдиган мўмин киши эса, хурмога ўхшаш мазаси ширин, лекин ҳиди йўқ. Ўзи фожир, лекин Қуръон ўқийдиган киши райҳон каби хушбуй, аммо мазаси аччиқ. Ўзи фожир ва Қуръон ўқимайдиган киши итҳамакка ўхшайди, унинг ҳиди ҳам йўқ, мазаси ҳам аччиқ**”.

(Имом Бухорий ва Муслим ривояти).

Усмон (р.а) Пайғамбар (с.а.в)дан ривоят қиладилар: “**Сизларнинг яхшиларингиз Қуръонни ўрганиб, уни ўргатганларингиздир**”.

(Бухорий ривояти).

Абдуллоҳ ибн Масъуд (р.а) Росулulloҳ (с.а.в)дан ривоят қиладилар: “**Ким Аллоҳ таолонинг китобидан бир ҳарф ўқиса, унга битта савоб ёзилади ва у ўн баробар қилиб берилади.**“Алиф, лом, мим”ни ҳарф демайман, балки алиф бир ҳарф, лом бир ҳарф ва мим бир ҳарфдир”

(Термизий ривояти).

Муҳим эслатмалар:

Муқаддас Қуръон оятларини ўқишни мақсад қилган му-
сулмон киши, албатта, одоб-ахлоқ билан, таҳоратли, қал-
бини машғул қилувчи ва чалғитувчи нарсалардан ҳоли бў-
лиши лозим.

Имкон қадар ўқувчи тоза кийим кийган бўлиши лозим.

Қироатни бошлашдан аввал оғиз ва тишларни мисвок
ва бошқа воситалар билан тозалаш товушларни тўғри та-
лаффуз қилишда муҳим аҳамиятга эга (*Мисвокнинг энг
афзали “Арок” дарахтидан олинганидир*).

Қироат қилиш учун танланган жой пок ва тоза бўлиши
лозим (*Йўлда ёки сафарда қироат қилиш, агар қори ада-
шиб кетмаса, жоиз*).

Қуръон қироат қилувчи қори сокин ва виқор билан қиб-
лага юзланиб типоват қилиши мустаҳаб.

Муқаддас Қуръонни ер (пол)га қўйиш мумкин эмас. Им-
кон борица киндикдан юқори жойга қўйиш керак. Китобни
ҳар доим юқори ўнг ёки юқори чап бурчагидан варақлаш
лозим. Китоб варақларини букламаслик, балки бошқа
усуллар орқали белги қўйиш керак.

Мусҳаф устига бирор китоб ёки шу каби ёт жисм қўйиш
мумкин эмас.

Қироат аввалида “истиоъза” (тааввуз)

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

Аъзу биллаҳи минаш-шайтонир-рожим

ва “басмала”

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмиллаҳир-роҳманир-роҳим

ни ўқиш керак.

Қуръон оятларини ўқиш билан бирга уларнинг маъно-
ларини ҳам ўрганиш керак. Агар ўқувчи араб тилини бил-
маса, муқаддас оятларни ўқиётганини ҳис қилиши керак.

Қуръон ўқишда “Тажвид” қоидаларига қатъий амал қил-
ган ҳолда, барча ҳарфларни аниқ ва равшан талаффуз
қилиш керак.

Томоқ қириш, аксириш, йўтал тутиш ҳолатларида ўқиш-
дан тўхташ лозим. Бундай ҳолларда “истиоъза” қайтадан
айтилмайди.

ТАЖВИД

“Тажвид” сўзи луғатда “**бирон нарсани яхшилаб, сифатли ва мукаммал ҳолда бажариш**” маъносини англатади. Истилоҳда эса, Қуръондаги сўзларнинг ҳар бирини ўз миқдори ва сифатида талаффуз қилиш, истеъло ва истифода ҳарфларини бир-биридан фарқлаб, тафҳим, тарқиқ, идғом каби қоидаларга амал қилиб ўқишни таълим берувчи илмдир.

✓ *Тажвид илмининг мақсади:*

Қуръони каримни тўғри ўқиш билан икки дунё саодатига эришиш.

✓ *Тажвид илмини ўрганиш ҳар бир муслим ва муслима учун фарзи айн.*

✓ *Тажвид илмини ўрганаётган ўқувчи 3 нарсага эътибор қаратиши керак:*

1

Ҳарфлар маҳражи ва сифати.

2

Ҳарфлар дуч келадиган қоидалар.

3

Доимий такрор.

1 АРАБ АЛИФБОСИ

Муқаддас “Қуръон” ёзилган **араб тилида** жами

29

та ҳарф мавжуд. Улар:

ا	ب	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ	ر
ز	س	ش	ص	ض	ط	ظ	ع		
غ	ف	ق	ك	ل	م	ن	و	ه	ي

(ҳамза, алиф, баа, таа, саа, жиим, ҳаа, хо, даал, заал, ро, заа, сиин, шиин, сод, дзод, то,зо,айн, ғойн, фаа, қооф, кааф, лаам, миим, нуун, ваав, хойи - ҳавваз, йаа)

2 ҲАРАКАТ

Ҳарф устига ва остига қуйидаги белгилар қўйилади ва бу белгилар **ҳаракат** деб юритилади:

	“фатҳа” (қисқа “а” товуши)
	“касра” (қисқа “и” товуши)
	“замма” (қисқа “у” товуши)
	“танвин-фатҳа” (қисқа “ан” товуши)
	“танвин-касра” (қисқа “ин” товуши)
	“танвин-замма” (қисқа “ун” товуши)

3 ИСТЕЪЛО ВА ИСТИФОЛА ҲАРФЛАРИ

Ҳарфлар **икки гуруҳ** га бўлинади:

Истеъло:	ҳарф талаффузида тилнинг орқа қисмини кўтарилиши.
-----------------	---

Истеъло — харфлар **7** та:

(Агар юқоридаги **ҳарфлар устида “фатҳа” белгиси** турса, у ҳолда **фатҳа** белгиси **“о” товуши** ни беради ва ҳарф йўғон талаффуз қилинади)

Масалан:

ص - со, غ - ғо

Истифола: ҳарф талаффузида тилнинг орқа қисмининг пасайиши, пастки жағ томон тушиши.

Истифола

юқорида санаб ўтилган 7 истеъло ҳарфидан бошқа барчаси

ҳарфлар **(22)** та:

(ушбу 22 та ҳарф қандай ёзилса, шундай талаффуз қилинади)

Масалан: ف - фа, س - са

4 “ҚАЛҚАЛА” қоидаси

ق ط ب ج د

ҳарфлари **“суқун”** белгиси остида келса, талаффуз қилинганида бошқа ҳарфга ўхшаб қолмаслиги учун бу ҳарфлар **тебратиб** талаффуз қилинади.

Масалан:

أَحَدُ

وَقَبْ

بُرُوجْ

аҳа**д**.→ аҳат вақо**б**.→ вақоп буру**ж**.→ буруч

Қалқала ҳарфлари лозим ёки ориз суқунларга йўлиқиши мумкин. (Лозим суқун доимо ўз ўрнида турадиган суқун, ориз суқун эса вақф қилиш натижасида пайдо бўладиган суқун ҳисобланади). Иккала ҳолатда ҳам қалқала ҳарфлари тебратиб ўқиладигани.

Масалан:

أَغْرَقْنَا

ағро**қ**.наа

تُبْدُونَ

ту**б**.дуун

رَدْمًا

ро**д**.маа

عَلَقِ

ъала**қ**.

بِقَرِيبِ

биқори**б**.

أَحَدٌ

аҳа**д**.

Агар қалқала ҳарфларидан бири ташдидли бўлиб, ўша ҳарф иштирок этган сўзда вақф қилинса, у ҳолда ташдидни билдириб вақф қилиш лозим.

Масалан:

وَالْحَجَّ ← وَالْحَجَّ

вал-ҳажж.

вал-ҳажжи

وَتَبَّ ← وَتَبَّ

ва та**бб**.

ва табба

Агар ташдид ҳаракатини олган қалқала ҳарфлари сўз ўртасида келиб, ўзидан кейинги жумлага улаб ўқилса, у ҳолда қалқала қилинмайди.

Масалан:

يُحَاجُّوْكُمْ

йухаажжуукум

مُصَدِّقٌ

мусоддиқун

5 ҒУННА

Ғунна ҳарф талаффузида товушнинг бурундан чиқишидир. “**م**” ва “**ن**” ғуннали ҳарфлар ҳисобланиб, агар улар ташдидли бўлса, **икки сония**, яъни **1 алиф** миқдорида ушлаб турилади.

Масалан:

أَنَّ

анна

أَمَّا

амма

Муҳим!

Бу ерда ва бундан бошқа жойларда “икки сония” ёки “1 алиф” деб берилаётган жумла бошқа мўътабар китобларда “2 ҳаракат” деб ёзилган. Бунда 2 та ҳаракатни талаффуз қилиш учун кетадиган вақт, янада аниқроғи 2 та ҳаракатли ҳарфни ўқиш учун сарфланадиган вақт назарда тутилади.

Масалан: “**ن**” ни ўқиш учун айтайлик, 1 сония вақт кетадиган бўлса, “**نَ + نَ**” ни ўқиш учун 2 сония вақт сарфланади.

Мана шундан келиб чиқиб “ أَنَّ ” даги “ ن ” ни 2 сония ушлаб турамиз деган гапни, 2 та “ $\text{ن} + \text{ن}$ ” ни ўқиш учун кетадиган вақт муддатича ушлаб турамиз деб тушуниш керак.

Тажвид китобларида баъзи ҳарфларни чўзиш учун ёки бир ҳарфни иккинчиси ичига қўшиб ушлаб туриш учун мана шу вақт миқдори (“2 ҳаракат” ёки “2 сония”) ўлчов қилиб олинган. Ўқишнинг, қироатнинг тез, секин ёки ўртача бўлишига қараб “2 ҳаракат”ни талаффуз қилишга сарфланадиган вақт ҳам ўзгариб туради (1 сония, 2 сония, 3 сония ва ҳ.к.).

“4 сония” жумласини ҳам “2 сония” жумласига қиёслаб “4 ҳаракат” деб тушуниш керак (яъни, “4 ҳаракат” деганда 4 та ҳаркатли ҳарфни ўқиш учун сарфланадиган вақт миқдори тушунилади).

6

“СУКУН”ЛИ НУН (نْ) ҲАРФИ ВА ТАНВИН (ـَـ) ДАГИ ҚОИДАЛАР

Қуйида биз ўрганадиган сукунли нун ва танвинга тегишли

қоидалар 4 та:

ИЗҲОР

ИҚЛОБ

ИДҒОМ

ИХФО

1

ИЗҲОР

“Изҳор”

сўзи луғатда “кўрсатиш, билдириш” каби маъноларни англатади.

Ушбу 6 ҳарф

изҳор

қоидасига бўйсунди

ء خ ح ه ع غ

Агар “ نْ ” ёки **танвин** юқоридаги олти та ҳарфнинг бирига йўлиқса, “ نْ ”ни **билдириб**, **ғуннаси**з талаффуз қилинади.

Масалан:

ёзилиши:

مَنْ خَفَّتْ

ўқилиши:

ман хоффат

كُفُّوا أَحَدُ

куфуван аҳад

Қуръони каримдаги тўртта сўз **идғом** қоидасидан мустасно. Улар қуйидагилардир:

صَوَانٌ

синваан

قِنَوَانٌ

қинваан

بُنْيَانٌ

бунйаан

الدُّنْيَا

дунйаа

Ушбу қоида **мутлоқ изҳор** дейилади. “Дун-йаа” ва “бун-йаан” сўзларида сукунли “нун” ҳарфи “йа”га дуч келган. Улар аслида “дуййаа” ва “буййаан” деб ўқилиши лозим эди. Лекин, қоидага хилоф тарзда **изҳор** билан ўқилади. “Қин-ваан” ҳамда “син-ваан” сўзларида эса, сукунли “нун” ҳарфи “вав”га йўлиққан. Улар ҳам аслида қоидага мувофиқ “қивваан” ва “сив-ваан” тарзида талаффуз этилиши керак эди, лекин **мазкур сўзлар изҳор** билан ўқилади.

2

ИДҒОМ

“Идғом”

сўзи луғатда “бир нарсани бошқа бир нарса ичига киргизиш” маъносини ифодалайди.

Мазкур ҳарфлар

идғом

қоидасига бўйсунади:

Ўз навбатида бу ҳарфлар икки гуруҳга бўлинади:

1. ي و ن م

2. ل ر

Агар “ن” ёки **танвиндан** кейин **1-** гуруҳга мансуб ҳарфлар келса, “ن” ҳарфи ўзидан кейинги ҳарфга қўшилиб (айланиб) кетади. Бу қўшилиш **ғунна** остида **2 сония** давом этади.

Агар “ن” ёки **танвиндан** кейин **2-** гуруҳга мансуб ҳарфлар келса, “ن” ҳарфи ўзидан кейинги ҳарфга қўшилиб (айланиб) кетади. Ўқишда оддий тарзда ўқилади, **ғунна** қилинмайди.

Масалан:

ёзилиши:

فَمَنْ يَعْمَلْ

фама^н йаъмал

ўқилиши:

фама^ййаъмал

رَسُولٌ مِنْ

росуулу^н мин

росуулу^{мм}мин

Қуръони каримнинг бир қанча жойида танвиндан сўнг сукун билан бошланувчи ҳарфлар келиш ҳоллари учрайди. Бундай ҳолларда, маълумки, икки сўзни бир-бирига улаш имкони йўқ, шунинг учун танвинга қисқа “и” ҳарфи қўшилади ва бу билан икки сўзнинг уланиши таъминланади:

Масалан:

خَيْرًا الْوَصِيَّةُ ← خَيْرِنِ الْوَصِيَّةُ

يَوْمَ مِذِّ الْحَقِّ ← يَوْمِ مِذِّنِ الْحَقِّ

3

ИҚЛОБ

“Иқлоб”

сўзи луғатда “алмаштириш” маъносини англатади.

Ушбу қоидага фақат битта **ب** ҳарфи буйсунади:

Агар “ن” ёки **танвиндан** кейин “ب” ҳарфи келса, у ҳолда “ن” ҳарфи “م” ҳарфига алмаштирилади. Алмаштиришда “م” ҳарфига тўхталинади ва ушбу тўхталиш **ғунна** остида **2 сония** давом этади. Лаблар эса бир-бирига ўта зичламай, ҳиёл очик қолади.

Масалан:

لَيْنَبَذَنَّ

ёзилиши: (лаю**Н**базанна)

ўқилиши: лаю**М**базанна

4 ИХФО

بَذَنِيهِمْ

(биза**Н**биҳим)

биза**М**биҳим

“Ихфо”

сўзи луғатда “яшириш, беркитиш” каби маъноларни англатади.

Ушбу ҳарфлар

ихфо

қоидасига
бўйсунди:

ت ث ج د ذ ز س ش
ص ض ط ظ ف ق ك

Агар “**نْ**” ёки **танвин**дан кейин юқорида санаб ўтилган ҳарфлар келса, “**نْ**”ни ўша ҳарфнинг ичига (яъни, маҳражига) яшириб, ҳиёл талаффуз қилинади. **Ихфо** билан ўқиш **изҳор** ва **идғом** ҳолати **оралиғида** бўлади. Талаффуз **ғунна** остида **2 сония** давом этади.

Масалан:

مِنْ شَرٍّ

ёзилиши: (мин шарри)

ўқилиши: ми**Н**шарри

مِنْ كُلِّ

(мин кулли)

ми**Н**кулли

Мусҳафи шарифларда сукунли нундаги сукун белгиси кўп ҳолларда тушириб қолдирилади, шунинг учун нун ҳарфида ҳеч қандай белги бўлмаган ҳолларда уни сукунли деб ҳисоблаш керак. Баъзида ҳеч қандай белгиси бўлмаган нун ҳарфидан кейинги ҳарф ташдид белгиси билан ёзилади, бу эса сукунли нуннинг ўзидан кейинги ҳарфга идғом қилинганлигини ифодалайди.

7

“СУКУН”ЛИ МИМ (مْ) ҲАРФИДАГИ ҚОИДАЛАР

СУКУНЛИ МИМ

1. ИДҒОМИ ШАФАВИЙ

2. ИХҒОЙИ ШАФАВИЙ

3. ИЗҒОРИ ШАФАВИЙ

Уларнинг ҳар бири шафавий, яъни **лабга оид** дейилади.

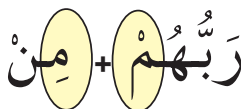
1 ИДҒОМИ ШАФАВИЙ

Агар “مْ” ҳарфидан кейин яна битта “مْ” ҳарфи келса, “مْ” ҳарфи талаффуз қилинишида **иккилантирилади** ва **ғунна** қилинади.

Масалан:

ёзилиши:

ўқилиши:

роббуху**М** минроббуху**ММ**ин

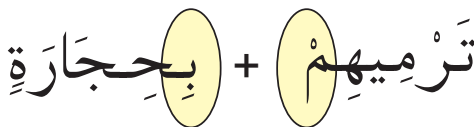
2 ИХҒОЙИ ШАФАВИЙ

Агар “مْ” ҳарфидан кейин “ب” ҳарфи келса, “مْ” ҳарфи **яширин** ва **ғунна** остида талаффуз қилинади. Бунда лаблар ўта зич ёпилмасдан, озгина очик қолдирилади.

Масалан:

ёзилиши:

ўқилиши:

тармиихи**М** бихижааротин

3 ИЗҲОРИ ШАФАВИЙ

Агар “^ом” ҳарфидан кейин “^об” ва “^ом” ҳарфларидан бошқа ҳарфлар келса, “^ом” ҳарфи **аниқ**, **равшан** талафуз қилинади.

Масалан:

ёзилиши: фалаҳум ажрун
ўқилиши: фалаҳум ажрун

فَلَهُمْ أَجْرٌ

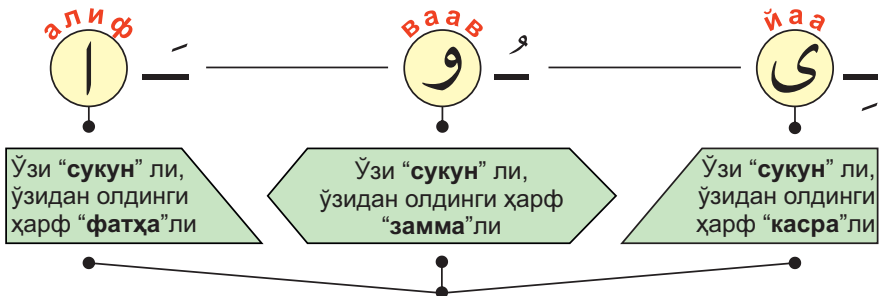
Сукунли “**мим**” ҳарфи “^оф” ва “^ов” ҳарфларига йўлиққанда, “**мим**”ни изҳор қилиб ўқишга алоҳида эътибор қаратиш керак.

8 МАД

“Мад”

сўзи луғатда “чўзиш, узайтириш” маъноларини англатади.

Мад ҳарфлари, яъни чўзиб ўқиладиган ҳарфлар **3 та** :

бўлса, ушбу ҳарфлар чўзиб ўқилади.

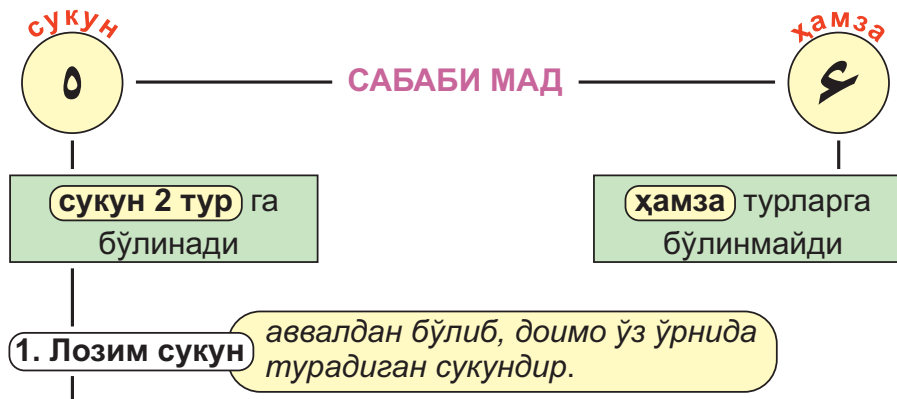

Юқорида санаб ўтилган барча ҳолатларда — “^осуқун” белгиси **яширин кўринишда**

Чўзиб ўқиладиган ҳарфларнинг айнан қанча миқдорда чўзилиши келаси дарсларда берилади.

САБАБИ МАД

Товушни ② ёки **ундан ошиқ сония** ларга чўзишга сабаб бўлувчи белгилар **сабаби мад** дейилади. Улар 2 та:

Масалан: ➔

وَلَا الضَّالِّينَ ← وَلَا الضَّالِّينَ

ва ладз-дзооооллиииин

Бу ердаги “лом” ҳарфининг устидаги **сукун** доимо мавжуд бўлади, у ҳеч қачон **ҳаракатга эга бўлмайди**. Шу сабаб ҳам **лозим**, яъни **ҳамиша туришлиги лозим** бўлган сукун дейилади.

2. Ориз(ўзгарувчан) сукун

вақф (пауза) қилиш туфайли сўз охирида пайдо бўладиган сукун.

Асосан барча сўзлар аниқ, тўлиқ ва равшан талаффуз қилинади. Фақат сўз охирида вақф қилиш керак бўлса, сўз охиридаги **-а, -и, -у, -ан, -ин, -ун** товушлари ташлаб юборилади (*талаффуз қилинмайди*). Агар сўз ўзидан кейинги жумлага улаб ўқилса, вақф қилинмаса, унда ушбу сўз ўз ҳаракатига биноан ўқилаверади.

Масалан:

тўлиқ кўриниши

паузали кўриниши

сааҳууна سَاهُوْنَ

сааҳуун سَاهُوْنُ

диини دِيْنِ

диин دِيْنُ

аъбуду اَعْبُدُ

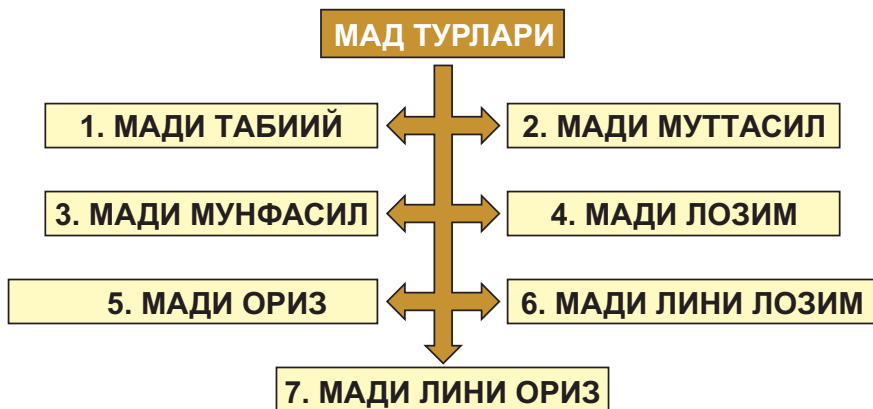
аъбуд اَعْبُدُ

Мад ҳарфидан кейинги ҳарф **сукукли** бўлса, бу ҳолатда “мад ҳарф” **ўқилмайди**.

Масалан:

ёзилиши ўқилиши
مُحَلِّ الصَّيْدِ مُحَلِّ الصَّيْدِ

9 МАДНИНГ ТУРЛАРИ

1 МАДИ ТАБИЙЙ (ОДАТДАГИ)

Мад ҳарфидан кейин **сабаб мад** келмаса, бу ҳолат **мади табиий** дейилади. “Мад ҳарф” одатдагидек, **2 сония** миқдорида чўзилади.

Масалан:

ёзилиши:

ўқилиши:

аъувзу

аъуузу

أَعُوذُ

дийнукум

диинукум

دِينُكُمْ

Агар **ا** ва **ه** лафзларидан **олдинги ва кейинги ҳарф ҳаракатли** бўлса, **ه**...дан кейин бир “**و**”, **ا**...дан кейин бир “**ى**” қўйиб **2 сония** миқдорича чўзиб ўқилади.

Масалан:

ёзилиши:

ўқилиши:

биҳи

биҳи

بِه

بِهِي

лаҳу

лаҳуу

لِه

لِهْو

Алифнинг мади табиий ҳолати кўпинча қулайлик учун **ا** (алифча) белгиси билан ифодаланади.

Масалан:

مَا ва **مَلِك** сўзлари битта нарсанинг икки хил кўриниши бўлиб, ҳар иккиси ҳам “**маалики**” тарзида ўқилади.

2 МАДИ МУТТАСИЛ (УЛАНГАН)

Агар битта сўз таркибида **мад** ҳарфидан кейин **ҳамза** келса, бу ҳолат **мади муттасил** дейилади. “**Мад ҳарф**” **4 сония** миқдорича чўзилади. 4 сония чўзиш белгиси китобларда **⌚** кўринишда келади.

Масалан:

جَزَاءَ

4 сония

жазаааа-ан

جَاءَ

4 сония

жааааа-а

3 МАДИ МУНФАСИЛ (АЛОҲИДА)

Мад ҳарфидан кейин **ҳамза** билан бошланадиган сўз келса, бу ҳолат **мади мунфасил** дейилади. “Мад ҳарф” **2 ёки 4 сония** миқдорича чўзилади.

Масалан:

Аллазии ат.ъамаҳум
ёки Аллазии(ии) ат.ъамаҳум

الَّذِي أَطْعَمَهُمْ
ҳамза мад ҳарфи

Агар **ҳамза** ва лафзлари сўнгиди қўйиб ўқиладиган **ҳамза** ва **ҳамза** ҳарфларидан кейин **ҳамза** билан бошланадиган сўз келса, у ҳолда **мади мунфасил** ҳолати юзага келади.

Масалан:

مَالَهُ وَ أَخْلَدَ هُ
маа лаҳуу(уу) ахладаҳу

رَبِّهِ أَحَدًا
роббиҳуу(уу) аҳадан

﴿ نَفَقَهُ ﴾, ﴿ يَنْتَهُ ﴾, ﴿ تَنْتَهُ ﴾ Қуръони каримдаги сўзларидаги **ҳамза** ... ва **ҳамза** ... лар сўзнинг туб ўзагидан бўлгани учун мад қилинмайди, балки қисқа ўқилади.

4 МАДИ ЛОЗИМ

Мад ҳарфидан кейин **лозим сукун** келса, бу ҳолат мади лозим дейилади. “Мад ҳарф” **4 сония** миқдорича чўзилади.

Масалан:

كَافُ

ёзилиши: кааф
ўқилиши: каааааф

نُونُ

нуун
нууууун

قَافُ

қооф
қоооооф

5 МАДИ ОРИЗ

Мад ҳарфидан кейин **ориз сукун** келса, бу ҳолат **Мади ориз** дейилади. “Мад ҳарф” **2 ёки 4 сония** миқдорича чўзилади.

Масалан:

كَافِرُونَ

نَسْتَعِينُ

ёзилиши:
ўқилиши:

кафируна
каафируун
ёки: каафируууун

настаъину
настаъиин
ёки: настаъиииин

Бир оятдаги бир хил даражадаги “мад ҳарфлар” ни бир хил чўзиб талаффуз қилиш мақсадга мувофиқ.

ЛИН (ЮМШОҚ)

Лин - товушни **юмшоқ**, **енгил** талаффуз қилиш. Юмшоқ талаффуз қилинадиган **2 та ҳарф** мавжуд:

Ўзи сукунли, ўзидан олдинги ҳарф “фатҳа”ли бўлганда бу ҳарфлар **лин ҳарф** ҳисобланади.

Масалан:

خَوْفٍ

قُرَيْشٍ

6 МАДИ ЛИНИ ЛОЗИМ

Лин ҳарфидан кейин **лозим сукун** келса, бу ҳолат **мади лини лозим** дейилади. “Лин ҳарф” **4 сония** миқдорича чўзилади.

7 МАДИ ЛИНИ ОРИЗ

Лин ҳарфидан кейин **ориз сукун** келса, бу ҳолат **Мади лини ориз** дейилади. “Лин ҳарф” **2 ёки 4 сония** миқдори-ча чўзилади.

Масалан:

خَيْرَ
⓪

ёзилиши:
ўқилиши:

хойри
хойй(йй)р

صَيْفُ
⓪

сойфу
соййй(йй)ф

10

اللَّهُ

ЛАФЗИДАГИ ҚОИДАЛАР

Маълумки, **اللَّهُ** сўзидаги иккинчи “**ل**” ҳарфида “**ташдид**” (иккилантириш белгиси) ва “**фатҳа**” белгилари бор.

Агар ушбу “**ل**” ҳарфидан олдинги ҳарф “**фатҳа**” ёки “**зам-ма**” белгилари остида келса, у ҳолда “**ل**” ҳарфи устидаги “**фатҳа**” белгиси “**⓪**” товуши билан ўқилади.

رَسُولُ اللَّهِ

Росуулulloҳи

Агар “**ل**” ҳарфидан олдинги ҳарф “**касра**” ли бўлса, у ҳолда “**ل**” ҳарфи устидаги “**фатҳа**” белгиси “**ⓐ**” товуши билан ўқилади.

بِسْمِ اللَّهِ

Бисмиллааҳи

اللَّهُ

сўзининг иккинчи лами устидаги алифча белгиси ۱ гоҳо “аа”, гоҳо “оо” тарзида доимо чўзиб ўқилиши маълум ва равшан бўлгани сабабли баъзида ёзувдаги қулайлик учун ушбу алифча белгиси ۱ ўрнига фатҳа ۲ белгиси ҳам ёзилаверади.

11 “۱” (PO) ҲАРФИ ҚОИДАЛАРИ

۱ ҳарфида 2 та қоида бор.

1

Таҳфим (йўғон талаффуз)

2

Тарқиқ (ингичка талаффуз)

6 та ҳолатда ۱ ҳарфи тафҳим билан ўқилади.

1. ۱ ҳарфининг ҳаракати фатҳа ёки замма бўлса.

Масалан:

رُمَّانُ

руммаану

رَسُولُ

росуулун

2. ۱ ҳарфи ўзи сукун ли бўлиб, ундан олдинги ҳарфнинг нинг ҳаракати фатҳа ёки замма бўлса.

Масалан:

مُرْسَلِينَ

мурсалиина

مَرْحَمَهُ

марҳаматун

3. ۱ ҳарфи ўзи сукун ли, ўздан кейинги ҳарф истеъло ҳарфлари сирасига кириб, замма ёки фатҳали бўлса ва иккиси бир сўзда келса.

Масалан:

مِرْصَادًا

мирсоодан

فِرْقَةٍ

фирқотин

قِرْطَاسٍ

қиртоосин

4. ҳарфи ўзи **сукун** ли, ўзидан олдинги ҳарф ҳаракати эса кейин пайдо бўлган (*оризий*) **касра** бўлса ёки бундай касра аввалги сўзда келган бўлса.

Масалан:

أَمْرٌ تَابُوا

амиртаабуу

إِرْجِعِي

иржиъии

5. ҳарфи ўзи **сукун** ли, ўзидан олдинги ҳарф **сукун** ли **истеъло** ҳарф бўлса. Бундай сўз Қуръони каримда биргина ўринда учрайди.

Масалан:

﴿الْقِطْرُ﴾

...қитр

6. ҳарфи ўзи **сукун** ли, ўзидан олдинги биринчи ҳарф ҳам **сукун** ли, ўзидан олдинги иккинчи ҳарф эса **фатҳа** ёки **замма** ли бўлса.

Масалан:

بِالْكَفْرِ

билкуфр

شَهْرٌ

шаҳр

4 та ҳолатда ҳарфи **тарқиқ** билан ўқилади.

1. ҳарфи **касра** ли бўлса.

Масалан:

رِزْقٌ

رِجَالٌ

2. ҳарфи ўзи **сукун** ли, ўзидан олдинги ҳарф **касра** ли бўлса.

Масалан:

وَاسْتَغْفِرْهُ

وَاعْفِرْ

3. ҳарфи вақф туфайли пайдо бўлган **сукуни ориз** ли, ўзидан олдинги ҳарфи **лин** ҳарфлари сирасига кирса.

Масалан:

خَيْرَ

4. ҳарфи **сукун** ли, ўзидан олдинги биринчи ҳарф ҳам **сукун** ли, ўзидан олдинги иккинчи ҳарф эса **касра** - ли бўлса.

Масалан:

حَجَرَ

12 МАҲРАЖ (ҲАРФНИНГ ЧИҚАДИГАН ЖОЙИ)

Оғиз бўшлиғида **ҳарфнинг талаффуз қилиниш жойи** ни аниқлаш учун ҳарф устига **сукун** белгисини, ундан олдинга эса **фатҳа** ли **|** ҳарфини қўйиб, уларни биргаликда талаффуз қилинади.

Масалан:

أَصْ
ас

أَذْ
аз

أَقْ
ақ

Ҳарф маҳражлари бевосита тажвид илмини пухта эгаллаган олим, қорилардан ўрганилади.

13 ИДҒОМИ МИСЛАЙН

Идғоми мислайн:

исм ва маҳражда бир бўлган икки ҳарфнинг аввалгиси сукунли бўлганида, уни ўзидан кейинги келадиган ҳарфнинг ичига киргизиб ўқиш.

Масалан:

وَقَدْ خَلُّوا
ва қоддаҳолуу

وَقَدْ دَخَلُوا
ва қод даҳолуу

Мад ҳарфлари бўлмиш “و” ва “ي” ўз жинсига дуч келганида, идғом қилинмайди. Балки бу ҳолда **изҳор** қилиб ўқилади. Чунки, идғом қилинадиган бўлса мазкур ҳарфларнинг **мадлик хусусияти** йўқолади.

Масалан:

يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ

йа лайта қовмии йаъламуун

Қачонки ушбу ҳарфлар **лин** бўлиб келса, яъни мазкур ҳарфлар сукукли ва олдидаги ҳарф фатҳали бўлса, **идғом** қилинади.

Масалан:

ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ

залика бимаа ъасо^{ва}акануу яъ.тадуун

14 ИДҒОМИ МУТАЖОНИСАЙН

Идғоми мутажонисайн:

маҳражда бир, аммо исмда фарқли бўлган икки ҳарфнинг аввалгиси сукукли бўлганда уни ўзидан кейинги келадиган ҳарф ичига киргизиб ўқиш.

Талаффуз қилиниш жойи бир хил бўлган ҳарфлар:

1	ط	د	ت
2	ظ	ذ	ث
3	م	ب	

Масалан:

ёзилиши:

ва маҳҳа^д.ту лаҳуу тамҳиида

وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا

ўқилиши:

ва маҳҳа^мту лаҳуу тамҳиида

وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا

Сукунли “ба” ҳарфи “мим”га йўлиққанда, у тўлиқ “мим” ҳарфига алмаштирилиб ўқилса-да, лекин сукунли “мим” ҳарфи “ба”га дуч келганида **ихфо** билан ўқилади.

Масалан:

إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ

инна роббаҳу(м)-биҳим...

15 ИДҶОМИ МУТАҚОРИБАЙН

Идҷоми мутақо-рибайн:

маҳражда бир-бирига яқин, исмда турлича бўлган икки ҳарфнинг аввалгиси сукунли бўлса, уни ўзи-дан кейинги келадиган ҳарф ичига киргизиб ўқиш.

Бу ҳарфлар:

1.

ق ك

2.

ل ر

Масалан:

ёзилиши: ва қул робби
ўқилиши: ва қур-робби

وَقُلْ رَبِّ نَخْلُفْكُمْ ← وَقُلْ رَبِّ نَخْلُفْكُمْ
نَخْلُفْكُمْ ← نَخْلُفْكُمْ

ёзилиши: нахлуққум
ўқилиши: нахлук-кум

Сукунли “лам” ҳарфидан кейин “ро” келса, “лам” ҳарфи “ро”нинг ичига киргизиб ўқилади, аммо сукунли “ро” ҳарфи “лам”га йўлиққан ҳолларда **изҳор** қилиб ўқилиши лозим.

Масалан:

رَبِّ اغْفِرْ لِي

رَبِّ اغْفِرْ لِي

роббиғфирли

16

ИЗҲОРИ ҚАМАРИЯ ВА ИДҒОМИ ШАМСИЯ

Араб тилидаги ҳарфлар **2 гуруҳга** бўлинади:

1. Қамарий ҳарфлар:

ا ب ح خ ج ع غ ف ق ك م و ه ي

2. Шамсия ҳарфлар:

ت ث د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ل ن

Агар **ال** артиклидан кейин **қамарий** гуруҳига мансуб ҳарфлардан бири келса, у ҳолда артиклдаги **ل** ҳарфи қандай ёзилса, шундай қилиб, яъни **изҳор** қилиб талаффуз қилинади.

Масалан:

الْمَلِكُ

ал-мулку

الْقَمَرُ

ал-қомару

(сўзларнинг ёзилиши ва ўқилиши бир хил)

Агар сўз **шамсия** ҳарфларнинг бири билан бошланиб, унинг олдида **ال** артикли қўшилса, у ҳолда **идғом** юз беради, яъни артиклдаги **ل** ҳарфи ўзидан кейинги ҳарфга “**айланиб**” кетади. Ва **шамсия ҳарф иккилантирилиб** (*ташдид билан*) талаффуз қилинади.

Масалан:

التَّوْبَةُ

ёзилиши:
ўқилиши:

ал-тавбату
аттавбату

الشَّمْسُ

ал-шамсу
ашшамсу

الدُّنْيَا

ёзилиши:
ўқилиши:ал-дуня
аддуня

الْظُّلْمُ

ал-зулму
аззулму

Шу ўринда эслатиб ўтиш керакки, Қуръони каримдаги баъзи алифлар устида **васла белгиси** ۛ келади. Бу ушбу алиф ҳарфининг сўз бошида талаффуз қилиниб, сўз ўртасида тушиб қолишини англатади. Сўз бошида қайси ҳаракат билан талаффуз этилиши эса устозлардан, қироат илми манбаларидан ўрганилади.

17 САКТА

“Сакта” сўзи луғатда “тийилиш” маъносини англатади.

Сакта - бу икки сўз орасида нафас янгиламасдан **2 сония** тўхталиш (пауза) ҳолати.

Мусҳафи шарифда сакта қилиниши лозим бўлган сўз устига кичик “س” ҳарфи қўйилади. Бу سَكَنَةٌ сўзининг қисқартма шаклдир. Қуръони Каримдаги 4 ўринда сакта қилиш вожиб. Улар:

① الكهف (Ал-Қаҳф, 1)

عَوَجًا... قِيمًا

② يسّ (Ясин, 52)

مِنْ مَّرٍّ قَدْ نَأَى... هَذَا

3 القيامة (Ал-қиёмат, 27)

مَنْ... رَاقٍ

4 المطففين (Ал-Мутоффифин, 14)

بَلْ... رَانَ عَلَى

18 ВАҚФ

“Вақф” сўзи луғатда “тўхташ” маъносини англатади.

Вақф 2 хил бўлади.

1 **Мажбурий** - йўтал, аксириш сабабли тўхташ.

2 **Ихтиёрий** - бунда қори тўхтаётган оят сўзининг ўзидан кейинги сўзларга маъно жиҳатдан ва грамматик жиҳатдан боғлиқлигига эътибор беради, бунинг учун, албатта араб тилидан бохабар бўлиш керак. Агар қори оят маъноси тугал бўладиган жойда вақф қилса, бу мақсадга мувофиқдир, бўлмаса маъно тўлиқ бўлиши учун тўхтаган сўзининг сал аввалидан ўқишни қайта бошлаб улаб кетади. Лекин маъно қандай бўлишидан қатъий назар, ҳар бир оятнинг охирида тўхташ мумкин.

Вақф ни билдирувчи белгилар:

1

- оят тугади;

2

- вақф қилиш лозим;

- 3 - вақф қилиш мумкин эмас;
- 4 - вақф қилиш ҳам, улаб ўқиш ҳам мумкин;
- 5 - вақф қилиш мумкин, лекин кейинги жумла билан улаб ўқиш афзалроқ;
- 6 - улаб ўқиш мумкин, лекин вақф қилинса афзалроқ;
- 7 - ушбу белги оятда икки ўриндан бирида тўхташ мумкинлигини билдиради. Агар биринчисида вақф қилинса, иккинчисида вақф қилинмайди ёки аксинча. Лекин, иккисида ҳам вақф қилиш мумкин эмас.

- 1 Агар вақф қилинадиган сўзнинг охири “**ة**” бўлса, у ҳолда унинг ҳаракатидан қатъий назар тўхталганида “**ه**” га айланади.

ёзилиши:

الْقَارِعَةُ (Ал-қоориату)

ўқилиши:

الْقَارِعَهُ (Ал-қоориаҳ)

- 2 Вақф қилинадиган сўз охири **يَ** , **اَ** , **اِ** , **ى** ҳолатида бўлса, сўз **алиф** билан вақф қилинади.

ёзилиши:

وَقَارًا (вақоорон)

سَوَّاهَا (саввааҳа)

ўқилиши:

وَقَارَا (вақоороо)

سَوَّاهَا (саввааҳаа)

ёзилиши:

تَزَكَّى (тазакка)

طَوَّى (туван)

ўқилиши:

تَزَكَّى (тазаккаа)

طَوَّى (туваа)

- 3 Агар сўз ҳамза билан тугаб, ундан олдинги ҳарф алиф бўлса ва ҳамзанинг ҳаракати танвин фатҳа бўлса, у ҳолда ҳамза 2 сония миқдорида чўзилиб, мад билан вақф қилинади. Бу ерда ҳамзадан сўнг алиф қўйилмайди.

نَدَاءٌ ← ﴿نَدَاءٌ﴾

нидаааа-ан → нидаааа-аа

- 4 Агар вақф қилинадиган ҳолат юқоридагилардан бошқача бўлса, унда сукуни ориз билан вақф қилинади:

ёзилиши: نَسْتَعِينُ (настаъиину)

ўқилиши: نَسْتَعِينُ (настаъиин)

РАВМ

Қироатда оятни тугатганда охирги ҳарф ҳаракатини яқиндаги одам эшитадиган ҳолда талаффуз қилиш **равм** дейилади. Қироат қилувчи “равм” қилиб тўхтаганида, унга яқин одам охирги ҳарф ҳаракати нима эканини пайқай олади. Калиманинг охирги ҳарфи ҳаракати “**касра**” ёки “**танвин касра**” ва “**замма**” ёки “**танвин замма**” бўлганда, равм қилиш жоиз.

وَأَنشَقَّ الْقَمَرُ ، وَالْفَجْرِ وَلَيَالٍ عَشْرٍ

“**Фатҳа**” ёки “**танвин фатҳа**” бўлганда барча қорилар равм қилиш мумкин эмас дейдилар. Охирги ҳарфи ташдидли ва ҳаракати “**фатҳа**” бўлган сўзлар бу қоидадан мустасно қилинган.

Сукун билан равм қилинган калиманинг охирги ҳарфи касрали нун ёки касрали ро бўлса касрага мойилроқ товуш чиқариб равм қилинади.

فَاسْمَعُونَ ﴿١٩﴾ أَكْرَمَ نَذِيرٍ

Агар охирги ҳарфи заммалик нун бўлса, заммага мойилроқ товуш чиқариб равм қилинади.

نَسْتَعِينُ

Агар охирги ҳарфи ташдидли бўлса, ташдид ҳаракати замма бўлса заммага мойилроқ, фатҳа бўлса фатҳага мойилроқ, касра бўлса касрага мойилроқ товуш билан равм қилинади.

19

ИМОЛА. (“А” товушини “Й” га мойил, яъни “Э” қилиб ўқиш)

بِسْمِ اللَّهِ مَجْرُهَا وَمُرْسَاهَا

(Ҳуд, 41)

Ёзилиши: **Мажр** **о** ҳа

Ўқилиши: **Мажр** **э** ҳа

20

ИШМОМ

مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا

(Юсуф, 11)

Қироатда бирон сўзда тўхташдан аввал “**замма**”га ишорат қилиш мақсадида икки лабни бирлаштириб тўхташ “**ишмом**” дейилади. “Ишмом” калиманинг охирги ҳарфи ҳаракати “**y**” ёки “**нун**” бўлганда мумкиндир.

Юсуф сурасидаги **تَأْمَنَّا** калимасининг қироати араб тили сарфи қоидаларидан келиб чиқиб белгилангандир. Бу калима келаси замон II шахс инкор феъли билан I шахс кўплик олмошининг бирикмаси бўлиб “**бизга ишонмайсан**” маъносини билдиради.

Бирикмада биринчи **нун** ҳаракати **замма** -“y” бўлиши керак. Бироқ қироат соҳасидаги машҳур 7 қоридан ҳеч бирлари биринчи **нун** ҳаракатини - “y” қилиб ўқимаган. Бунинг боиси бундай қироат Қуръони Карим расмий хатига мувофиқ келмаган. Бинобарин, баъзи қорилар **биринчи нунни равм** билан, баъзилар уни “**ишмом**” билан ўқишган. **Иккинчи нун идғом** қилиб ўқилса ҳам хато ҳисобланмайди дейилган ривоят ҳам бор.

Равм ва ишмом қоидалари фақатгина устоз ёрдамида ўзлаштирилади.

21

ТАСХИЛ (ҲАМЗА БИЛАН ҲАРАКАТ ОРАЛИҒИДА ЧИҚАДИГАН ТОВУШ)

Ўқишда товуш йўналиши тахминан тасвирдаги каби йўналиш олади.

ءَايَّةٌ ۚ ءَا۟عَجَمِيٌّ ۚ وَعَرَبِيٌّ

(Фуссилат, 44)

ААЪ

жамиййун

ТАЖВИД

وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين

تجوید

ТЕСТ САВОЛЛАРИ

Хотирамда
нималар бор ўзи?

Эслаб қолиш
қобилиятим қандай?

ТАЖВИД оламида
ўрним қанақа?

1 Диёримизда қуйидаги қориларнинг қайси бирининг қироариоя этиб ўқилади:

- А Абдуллоҳ ибн Касир ал-Маккий
- В Абдуллоҳ ибн Омир ад-Дамашқий
- С Абу Амр ибн Аъло ал-Басрий
- Д Осим ибн Абиннужуд ал-Куфий
- Е Нофё ибн Абдурраҳмон ал-Исфажоний

2 “Тажвид” сўзининг луғавий маъноси қайси қаторда тўғри кўсатилган деб ўйлайсиз?

- А Маълум қоидаларни ёдлаш
- В Шошилмай ўқиш
- С Ишни сифатли бажариш
- Д Сўзни оҳанг билан айтиш
- Е Буйруқни ижро этиш

3 “Тажвид” сўзининг таърифи бу...

- А Ҳарфларни шошмасдан талаффуз этиш
- В Қуръони Каримни шошмасдан, баланд овозда ўқиш
- С Товушни чўзиб, овозни қалтиратиш

- (D) Маълум қоидалар асосида ҳар бир ҳарф ҳаққини адо этиш
- (E) Ғўзал оҳанг билан эшитувчиларни ҳайратга солиш

4 Қуръони Каримда нечта ҳарф бор?

- (A) 30 та
- (B) 29 та
- (C) 28 та ва ҳамза (ء) белгиси
- (D) 26 та ва 4 та белги
- (E) В ва С қаторларда жавоб тўғри кўрсатилган

5 Истеъло ҳарфлари тўғри кўрсатилган қаторни кўрсатинг.

- (A) ل خ س ر ك ف
- (B) ز ق ط ب ذ د
- (C) ا ج م و ه ث
- (D) ظ ض ق غ خ ط ص
- (E) Тўғри жавоб йўқ

6 Истеъло ҳарфларидан тўрттаси, истифола ҳарфларидан тўрттаси ўрин олган қатор:

- (A) ن و ی غ ض ر ظ د

- В غ ل ح ه ب ت ن ظ
- С س ق ز ج ص غ م خ
- Д А ва В жавоб қаторларида
- Е Тўғри жавоб йўқ

7 Истеъло ҳарфлари баъзи ўринларда истифода ҳарфларига айлана оладими?

- А Албатта, айлана олади
- В Зарурият туғилганда
- С Қорининг ихтиёрига ҳавола
- Д Ҳеч қачон
- Е Маккий суралардагина мумкин

8 Истифода ҳарфларининг сони аниқ кўрсатилган қатор:

- А 22 та
- В 21 та
- С 20 та
- Д 19 та
- Е 18 та

9

Ҳарфлар устига қўйиладиган “ҳаракат”лар туркумига киради:

- A Фатҳа, касра, замма ва сукун
- B Сукун, ташдид ва танвинлар
- C Танвинлар, сукун, касра, замма ва фатҳа
- D Фатҳа, касра, замма ва танвинлар
- E Замма ва васлалик белгиси

10

Сукунли нун (نْ) ва танвин (ـَ), (ـِ), (ـُ) да мавжуд қоидалар сони:

- A 6 та
- B 4 та
- C 5 та
- D 7 та
- E Қоидалар сони беҳисоб

11

Сукунли нун (نْ) даги қоидалар батафсил берилган қатор сизнингча қайси бўлиши мумкин?

- A Идғом, изҳор, қалқала, ғунна
- B Ғунна, изҳор, идғом, истеъло

С) Ихфо, мади табиий, сакта, идғом

Д) Изҳор, идғом, иқлоб, ихфо

Е) Барчаси тўғри

12 Изҳор қоидасининг таърифи: суқунлик нун ёки танвин изҳор ҳарфлари деб аталмиш ҳарфларга йўлиққанда нунни билдириб ўқиш. “Изҳор” сўзининг луғавий маъноси нима?

А) Аниқлик

В) Ошқор этмоқ

С) Софлик

Д) Рух бағишламоқ

Е) Билдирмоқ

13 Маълумки, “Изҳор” ҳарфлари 6 та, улар қайси қаторда тўғри кўрсатилган?

А) ع ح خ ج ع غ

В) ع غ ع ح خ ه

С) ب ت ث خ ج ح

Д) د ذ ر ز س ش

14 Ҳайлашингизча, “Изҳор” қоидаcига доир мисолларнинг барчаси қайси қаторда?

- (A) مِنْ خَوْفٍ عَطَاءٍ غَيْرَ مَجْذُوذٍ نَفْسٍ إِلَّا
- (B) زَوْجٍ بِهِيجٍ أَجَلٍ مُسَمًّى شَيْءٍ عَظِيمٍ
- (C) مَثَلًا وَنَسِيٍّ فَهُمْ لَهَا عَذَابٌ وَصِيبٌ
- (D) كُنْتُمْ بِهِ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ شَيْطَانٍ مَارِدٍ
- (E) بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيهِمْ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ قُرْآنًا عَرَبِيًّا

15 “Иқлоб” сўзининг луғавий маъноси анча равшан ифодаланган қатор қайси?

- (A) Қўшиш
- (B) Бириктириш
- (C) Ғуннаcиc қўшиш
- (D) Ўзгартириш
- (E) Алмаштириш

16 Иқлоб ҳарфига шаклан ўхшаш ҳарфлар қайси қатордан ўрин олган?

- (A) د ن

- B ر ز
- C ت ث
- D س ش
- E ص ض

17 “Иқлоб” қондасини қуйидаги сўзлардан қайси бирига нисбатан қўллаш мумкин?

- A أُودِيَّةٌ بِقَدَرِهَا
- B زَبَدًا رَابِيًا
- C جَمِيعًا وَمِثْلَهُ
- D قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ
- E لِمَنْ يَشَاءُ

18 Ғунна бу ...

- A Томоқдан чиқадиган овоз
- B Идғом қилиш
- C Ҳарфни ташлаб кетиш
- D Димоғдан чиқадиган овоз

Е Тўғри жавоб йўқ

19 “Идғом” қоидасининг тўғри таърифи:

- А Бир ҳарфни иккинчи ҳарф ичига киргазмай ўқиш
- В Бир ҳарфни иккинчи ҳарф чиқадиган жойга яшириб ўқиш
- С Бир ҳарфни иккинчи ва учинчи ҳарф ичига киргизиб ўқиш
- Д Бир ҳарфни иккинчи ҳарф ичига киргизиб ўқиш
- Е Бир ҳарфни ўзидан аввалги ҳарф ичига киргизиб ўқиш

20 Ғуннасиғз идғом ҳарфлари қатнашган қаторни аниқланг.

- А ب س ص ظ ط غ
- В ل ق غ ف ر
- С ز ك ض ع غ ش
- Д م ب ر ذ د ف
- Е ن ز ه م ق خ

21 “Идғом” қоидасини тадбиқ этса бўладиган сўз бирикмасини топинг.

- А يَوْمٍ عَقِيمٍ
- В خَاوِيَةً عَلَى

С) وَمَا أَرْسَلْنَا

Д) رِزْقٌ كَرِيمٌ

Е) مَرِيَّةٍ مِنْهُ

22 Қуръони Каримда “Идғом” қоидасидан истисно қилинган 4 та сўздан 2 таси қатнашган қаторни топинг.

А) إِنَّ - دُنْيَا - بِذَنبِهِمْ

Б) مِنْ - مُنْزِلُونَ - صِنُوفُ

С) كُنْتُمْ - قِنُوفُ - دُنْيَا

Д) كُنْ - بُنْيَانُ - أَنْبَتْنَا - إِنْسَانُ

Е) تَنْزِيلٌ - أَنْزَلَ - عَنْهُ - أَنْتُمْ

23 “Ихфо” бу - сукукли нун ёки танвин ихфо ҳарфлари аталмиш ҳарфларнинг бирига йўлиққанда, нунни ўша ҳарф чиқадиған жойга яшириб, озгина димоғ билан ўқиш Унинг ҳарфлари сони:

А) 16 та

Б) 17 та

С) 18 та

Д) 19 та

Е

Тўғри жавоб йўқ

24

Сукунли нун (نْ) ёки танвинни (َ), (ِ), (ُ) тўғри тарзда ихфо қилиш учун:

А

Тилни нун ҳарфи чиқадиган жойга ботириш керак

В

Тилнинг ўнг қисмини олд тишларга тақаш керак

С

Пастки тишларга тилнинг учини теккизиш керак

Д

Тилни нун ҳарфи чиқадиган жойдан сал олиб қочиш керак

Е

Нун ҳарфини аниқ талаффуз қилиб, бир оз ғунна қилиш керак

25

Изҳор ва идғом ҳарфлари биргаликда жой олган қатор:

А

ء ح ي ل ه ن ر غ خ ع م و

В

د ف ء ح خ ه ي م ن س ط

С

ب ت ج ح خ ه ع غ س ش د ذ

Д

ر ز س ش ي م ن و ل ع خ ج

Е

ب ث ح ي ه م ن و د ذ ر ز

26

Сукунли мим (مْ) даги қоидалар тўғри кўрсатилган қатор:

А

6 та

- В Суқунли нундагича
- С 8 та
- Д Суқунли нундагидан 1 та кўп
- Е 3 та

27 Суқунли мим (م) ҳарфи жим (ج) ҳарфига йўлиққанда ... қоидаси юз беради:

- А Ғунналии идғоми мислайн
- В Изҳори шафавий
- С Иқлоб
- Д Идғом
- Е Ихфойи шафавий

28 Суқунли нун (ن) ҳарфи мим (م) ҳарфига йўлиққанда ... қоидаси юз бермайди:

- А Ғунналии идғоми мислайн
- В Изҳори шафавий
- С Ихфойи шафавий
- Д Қалқала
- Е Ҳаммаси

29 “Шафавий” сўзининг луғавий маъноси:

- A Лабга оид
- B Тишга оид
- C Бурунга оид
- D Тилга оид
- E Димоққа оид

30 Қалқала ҳарфлари тўғри кўрсатилган қатор:

- A د ج ب ف ظ
- B ط ب غ ق د
- C ظ ف ب ج د
- D ذ س ق ط ب
- E د ج ب ط ق

31 Нима сабабдан қалқала ҳарфлари тебратиб ўқилади?

- A Чиройли эшитилиши учун
- B Аниқроқ эшитилиши учун
- C Тажвид илмида шундай белгилаб қўйилгани учун

- (D) Айтишга осон бўлиши учун
- (E) Талаффуз этилганда бошқа ҳарфга ўхшаб қолмаслиги учун

32 Маднинг луғавий маъноси:

- (A) Ҳарфни чўзиб ўқиш
- (B) Товушни чўзиб ўқиш
- (C) Сўзларни бир-бирига улаш
- (D) Ҳарф ва товушларни бараварига чўзиб ўқиш
- (E) Имкон борича сўзларни чўзиб ўқиш

33 Мад ҳарфларининг ҳаммаси ўрин олган қаторни аниқланг!

- (A) ت و ل ر ی م
- (B) ف و ق ش ا ی
- (C) ا و ص ض ط غ
- (D) ع ی س ش و ن
- (E) ا ح ج د ر ی

- 34** Маълумки, ي و ا ҳарфларининг чўзиб ўқилиши учун (мадли ҳарф бўлиши учун) 2 та шарт қўйилган. Булардан бири ушбу ҳарфларнинг сукунли бўлишидир. Хўш, бу сукун ёзувда қандай ифодаланади?

- А ◌◌◌ (сукун) аломати орқали ифодаланади
- В ◌◌◌ (фатҳа) аломати орқали ифодаланади
- С ◌◌◌ (ташдид) аломати орқали ифодаланади
- Д ◌◌◌ (замма) аломати орқали ифодаланади
- Е Ёзувда ўз аломатини топмайди, балки яширин бўлади

35

Алиф сукунли (бу сукун яширин бўлади), ўзидан аввалги ҳарф эса ... бўлганида мад ҳарфига айланади:

- А Заммали
- В Фатҳали
- С Касрали
- Д Қалқала ҳарфи
- Е Истифола ҳарфи

36

Қайси қаторда мад ҳарфларининг барчасига мисол келтирилган?

- А وَيَضِيقُ صُدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَى هَرُونَ
- В تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ

C

وَلَهُمْ عَلَىٰ ذَنْبٍ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ

D

يُرِيدُ أَنْ يَخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ

E

Ҳаммасида

37

Мад ҳарфларининг одатдаги 1 алиф (2 сония) дан узунроқ чўзилишига сабаб бўладиган белгиларга “Сабаби мад” дейилади. Булар жумласига киради:

A

Фатҳа, замма, ташдид

B

Танвин ва суқун

C

Суқун ва касра

D

Суқун ва ҳамза

E

Тўғри жавоб йўқ

38

Суқуни лозим (доимий суқун) бу:

A

Аввалдан бор бўлиб, доим турадиган суқун

B

Доимийлигини аста-секин йўқотиб боровчи суқун

C

Аввалдан бор бўлса-да, доимийлиги барқарор бўлмаган суқун

D

Қорининг ихтиёрига ҳавола этилган суқун

Е А ва С жавоблар қатори

39

Қайси қаторда сукуни лозимга 3 та, сукуни оризга (вақф қилиш, тўхташ муносабати билан пайдо бўладиган сукунга) 2 та мисол берилган?

А م (مِيمٌ) - ل (لَامٌ) - ظَنَّ - كَانَ - عَزِيزًا

В هُوَ - أَنْتَ - هِيَ - الَّذِي - مَا

С صِرَاطٌ - لَكَ - مُبِينًا - ذَنْبِكَ - فَتَحًا

Д А ва Е жавоб қаторлари

Е قُلُوبٌ - ع (عَيْنٌ) - لِلَّهِ - ص (صَادٌ) - ق (قَافٌ)

40

Табиий мад (мади табиий) ҳолати юзага келиши учун мад ҳарфидан сўнг келмаслиги керак:

А Сабаби мад

В Ҳамза ва сукун

С Истеъло ҳарфи

Д Қалқала ҳарфи

Е А ва В жавоблар қатори

41

Табиий мад ҳолатида мад ҳарфи ... миқдорида чўзилади

- A 1 алиф (2 сония)
- B 5 алиф
- C 4 алиф
- D 3 алиф
- E 6 алиф

42

Маълумки мад ҳарфидан кейин унга “ҳамза” (ء) белгиси ёпишиб, яъни иккиси бир сўзда келса “муттасил мад” ҳолати юзага келади. Бундай ҳолатда мад ҳарфини ... миқдорида чўзиш шарт.

- A 5 алиф
- B 7 алиф
- C 3 алиф
- D 4 алиф
- E 8 алиф

43

Мад ҳарфидан кейин келган “ҳамза” (ء) белгиси бошқа сўзда келса, яъни бошқа сўзнинг бош ҳарфи бўлиб келса, бу ҳолат ...деб аталади.

- A Мади ориз

- В Мади лини ориз
- С Мади мунфасил
- Д Мади муттасил
- Е Мади табиий

44

Мади мунфасил чўзилиши мумкин:

- А 1 ёки 2 алиф
- В 3 ёки 4 алиф
- С 4 ёки 7 алиф
- Д 5 ки 8 алиф
- Е Ҳамма жавоблар тўғри

45

Муттасил ва мунфасил мад ҳолатларини аниқлашда нимага таянилади?

- А Сўз маъноларига
- В Ҳарфларнинг зич жойлашувига
- С Суранинг мазмунига
- Д Оятлар сонига
- Е Ҳеч нарсага

46

Қуйидаги ҳарфларнинг қайси бирида “Лозим мад” (мади лозим) ҳолати юзага келиши мумкин?

- A ط (طاء) - ى (ياء)
- B ا (الِفْ) - ح (حاء)
- C ف (فاء) - ز (زاء)
- D ت (تاء) - ر (راء)
- E م (مِيمْ) - ق (قَافْ)

47

Мад ҳарфидан кейин ориз суқун келса, бу ҳолат ... ҳолати деб номланади.

- A Оризи мад
- B Лозим мад
- C Муттасил мад
- D Изҳори шафавий
- E Ихфо

48

“Лин” сўзининг луғавий маъноси?

- A Ўрта
- B Паст

- С Қаттиқ
- D Семиз
- E Юмшоқ

49

Мади лини ориз ҳолати юзага келиши учун:

- A Мад ҳарфидан кейин лозим суқун келиши керак
- B Мад ҳарфидан кейин изҳор ҳарфи келиши керак
- C Сабаби маддан сўнг қалқала ҳарфи келиши керак
- D Мад ҳарфидан кейин яна битта мад ҳарфи келиши керак
- E Тўғри жавоб йўқ

50

Ушбу ояти каримадан ўрин олган мад қоидалари:

إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

- A Табиий мад, ориз мад, муттасил мад
- B Мади лини лозим, ориз мад
- C Мунфасил мад, ориз мад, табиий мад
- D Лозим мад, мади лини ориз
- E Мад турларининг барчаси

51 **الله** лафзидаги иккинчи ташдидли “лам” ҳарфи тепасидаги фатҳа белгиси “о” товуши билан ўқилади, қачонки ўздан аввалги ҳаракатли ҳарф:

- А) Фатҳали ёки заммали бўлса
- В) Касрали бўлса
- С) Ташдидли ёки сукунли бўлса
- Д) Истифола ҳарфларидан бўлса
- Е) Изҳор ҳарфларидан бўлса

52 Қайси қатордаги мисолларнинг барчасида “ро” ҳарфи йўғон (тафҳим) ўқилади?

- А) بِالْكَفْرِ - مِرْصَادٌ - حِجْرٌ - أَمْ ارْتَابُوا - رِجَالٌ
- В) حِجْرٌ - وَاعْفِرْ - شَهْرٌ - مِرْصَادٌ - كَفَرُوا
- С) رَحْمَنٌ - ذِكْرٌ - بَغِيرٌ - أُمِرْتُ - تَر
- Д) رَحِيمٌ - أُرْسِلَ - مِرْصَادٌ - شَهْرٌ - ارْجِعْ
- Е) А ва Д жавоб қаторлари

53 Ҳарф махражлари ... ўрганилади:

- (A) Араб тилида эркин сўзлаша оладиган шахсдан
- (B) Магнитофон, кассеталардан
- (C) Машҳур тажвид китобларидан
- (D) Бевосита тажвид илмини пухта эгаллаган қорилардан
- (E) Оммавий ахборот воситаларидан

54

Маҳражи (чиқиш жойи) бир бўлган ҳарфлар қайси қатордан жой олганини аниқланг:

- (A) م ا د ذ ت س ظ ط
- (B) ء د ذ ر ز ش ع غ
- (C) ق ف ب ج ر ز غ م
- (D) ء ذ ث ط ج ع ب ر
- (E) A ва C жавоб қаторлари

55

Исмда ва маҳражда бир-бирига яқин икки ҳарф жой олган қаторни аниқланг

- (A) ن ل ج ح د ر ذ
- (B) ء ض ط ظ ر د ز ش
- (C) ش م ن ي ل ط ظ
- (D) ل ف ق ح ه ي ك

Е А ва D жавоб қаторлари

56 Иккита бир хил ҳарфлар, маҳражи бир бўлган ҳарфлар ёки исм ва маҳражда бир-бирига яқин ҳарфларнинг бири иккинчисига йўлиқиб, аввалгиси сукунли бўлганда уларнинг барчасига нисбатан қўлланадиган қоида бу:

А Изҳор

В Ғунна

С Иқлоб

Д Ихфо

Е Идғом

57 Сакта бу:

А Икки сўз орасида нафас олмасдан бир оз тўхташ

В Бир ёки икки сўз орасида нафас олмасдан бир оз тўхташ

С Икки сўз орасида нафас олиб бемалол тўхташ

Д Икки сўз орасини тезлик билан улаб кетиш

Е Икки сўз орасида узиб-узиб тўхташ

58 Тааввуз бу ...

А Ла илаҳа иллаллоҳ

- В Қод қоматис-солах
- С Бисмиллаҳир-роҳманир-роҳим
- Д “Аъзу биллаҳи минаш-шайтонир-роҳим”
- Е Ҳайя алас-солах

59

“Басмала” деганда “...” айтишни тушунилади.

- А “Бисмиллаҳир-роҳманир-роҳим”
- В Азон
- С “Ла ҳавла ва ла қуввата илла биллаҳ”
- Д “Ма шаъаллоҳ”
- Е “Субҳана роббиял-аъла”

60

Қуръони Карим сура-оятларини ўқиганда тажвид қоидаларига риоя этиш фарздир:

- А Қорига
- В Қарияга
- С Олимга
- Д Аёлга
- Е Барча мусулмонларга

Типоват саждаси баёни

Қуръони Каримнинг қуйидаги сураларидаги белгиси билан кўрсатилган оятлар қироат қилинганда, типоват саждаси қилиш вожиб бўлади. Китобда саждани вожиб қилувчи ибора устига ушбу (_____) ётиқ чизиқ тортилган. Типоват саждаси қилувчи кишига намозда шарт бўлган амаллар фарз бўлади. Булар: поклик, вақт, сатри аврат, қиблага юзланиш, таҳорат ва ният кабилар.

Сажда қилувчи сажда қилмоқ учун икки қўлини кўтармасдан такбир айтиб, ана шу такбир билан тўғри саждага боради. Саждада **“Субҳана роббиял аъла”** деб **3 марта** айтади. **“Ташаҳҳуд” ўқимайди ва салом бермайди.**

Сажда оятини биров ўқиганда, уни эшитган кишига ҳам сажда қилиш вожиб бўлади.

Қуръон оятлари қироат қилинганда, сажда оятини ўқимай ташлаб кетиш макруҳ ҳисобланади.

Абу Ҳурайра (р.а)дан ривоят қилинади. **“Набий саллоллоҳу алайҳи ва саллам дедилар:** “Қачон одам боласи сажда оятини қироат қилиб, сажда қилса, шайтон четга чиқиб йиғлайди: **“Вой шўрим! Одам боласи саждага амр қилинди ва сажда қилди. Энди унга жаннат берилур. Мен саждага амр қилиндим ва бош тортдим. Менга дўзах берилур”,** дейди”.

(Имом Муслим ривояти).

سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ

بِحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ

رواه البخاري

Қуръони Каримнинг ушбу сураларида типоват саждаси бор:

Аъроф, 206. Раъд, 15. Наҳл, 49. Исроъ, 107. Марям, 58.

Ҳаж, 18. Фурқон, 60. Намл, 25. Сажда, 15. Сод, 24.

Фуссилат, 37. Нажм, 62. Иншиқоқ, 61. Алақ, 19.

Қуръонни ёд олиш режаси

Ҳар куни Қуръондан бир оят ёд олган киши 17 йил, 7 ой ва 9 кунда ҳофизи Қуръон бўлади. Бир томондан олиб қараганда, 17 йил жуда узоқ туюлар, аммо кўпимиз мана шу муддатнинг ярмини, бир нечасини, балки ҳаммасини бесамар ўтказиб юбормадикми?

Қуйидаги жадвал вақтдан унумли фойдаланиш учун бир режа, холос.

Ҳар кунги ёд олиш миқдори	Қуръонни тўла хифз қилиш муддати			Ҳар кунги ёд олиш миқдори	Қуръонни тўла хифз қилиш муддати		
	йил	ой	кун		йил	ой	кун
1 оятдан	17	7	9	12 оятдан	1	5	15
2 оятдан	8	9	17	13 оятдан	1	4	6
3 оятдан	5	10	13	14 оятдан	1	3	-
4 оятдан	4	4	24	15 оятдан	1	2	1
5 оятдан	3	6	7	16 оятдан	1	1	6
6 оятдан	2	11	4	17 оятдан	1	-	10
7 оятдан	2	6	3	18 оятдан	-	11	19
8 оятдан	2	2	12	19 оятдан	-	11	1
9 оятдан	1	11	12	0,5 бетдан	3	4	24
10 оятдан	1	9	3	1 бетдан	1	8	12
11 оятдан	1	7	6	2 бетдан	-	10	6

**Қуръони Карим 30 пора, 114 сура,
6236 оятдан иборат.**

**Маккада нозил бўлган оятлар 4780,
Мадинада нозил бўлган оятлар 1456.**

Энг қисқа оят “Тоҳо” ва “Ёсин”.

Энг узун оят Бақара сураси 282-оят.

Муқаддима	4
Муҳим эслатмалар	7
Тажвид	8
Араб алифбоси	8
Ҳаракат	9
Истеъло ва истифода ҳарфлар	9
“Қалқала” қоидаи	10
Ғунна	11
“Суқун”ли нун (ن) ҳарфи ва танвин (ـَـهـ) даги қоидалар	12
Изҳор	12
Идғом	13
Иқлоб	14
Ихфо	15
“Суқун”ли мим (م) ҳарфидаги қоидалар	16
Идғоми шафавий	16
Ихфои шафавий	16
Изҳори шафавий	17
Мад	17
Сабаби мад	18
Маднинг турлари	19
Мади табиий (одатдаги)	19
Мади муттасил (уланган)	20
Мади мунфасил (алоҳида)	21
Мади лозим	21
Мади ориз	22
Лин	22
Мади лини лозим	22
Мади лини ориз	23
الله лафзидаги қоидалар	23
“ر” (ро) ҳарфи қоидалари	24
Тафҳим	24
Тарқиқ	24
Маҳраж (ҳарфнинг чиқадиган жойи)	26
Идғоми мислайн	26
Идғоми мутажонисайн	27
Идғоми мутақорибайн	28
Изҳори қамария ва идғоми шамсия	29
Сакта	30
Вақф	31
Равм	33
Имола	34
Ишмом	34
Тасхил	35
Тест саволлари	36
Тиловат саждаси баёни	61
Қуръонни ёд олиш режаси	62

Диний-маърифий нашр

ТАЖВИД

Адҳам ИБРОҲИМ ўғли

Муҳаррир:
Толибжон НИЗОМ

Техник муҳаррир:
Хуршид ЖЎРАЕВ

Дизайнер ва саҳифаловчи:
Равшан МАЛИКОВ

Мусахҳиҳа:
Нилуфар АБЛАЕВА

Нашриёт лицензия рақами:
4555-535f-1ecd-eb6a-8a83-0410-7703 2020-07-27

Босишга 2021 йил 21 сентябрда рухсат этилди.

Офсет қоғози. Қоғоз бичими 60 x 90¹/₁₆.

Ҳарф гарнитураси Cambria. Офсет босма усули.

Ҳисоб-нашриёт т.: 4. Шартли б. т.: 3,7.

Адади: 5 000 нусха. 107-сон буюртма.

Баҳоси келишилган нархда.

Ўзбекистон мусулмонлари идорасига қарашли
“Шамсуддинхон Бобохонов” НМИУ да тайёрланди ва чоп этилди.
Тошкент шаҳри, Зарқайнар 18-берккўча 47а-уй.
Электрон почта: m-nashr@mail.ru
Тел: (0-371) 227-34-30